

hoewel het nuttig en goed is, dat de Regeerders der kerk, onder elkander zekere verordening instellen en bevestigen tot onderhouding van het lichaam der kerk, dat zij nogtans zich wel moeten wachten, af te wijken van hetgeen ons Christus, onze eenige Meester, bevolen heeft. En daarom verwerpen wij alle menschelijke vonden, en alle wetten, die men zou willen invoeren, om Gode te dienen, en door dezelve de gewetens te binden en te dwingen, op welke wijze het zou mogen zijn. Zoo nemen wij dan alleen aan, hetgeen dienstig is, om eendracht en eenigheid te voeden en te bewaren, en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid van God."

In denzelfden geest luidt de aanhef van de eerste Helvetische Confessie. "De H. Schrift heeft uit zichzelf en niet uit den mensch afdoend gezag. Door haar heeft de geheele kerk van Christus volkomen bewaard, zoowel wat tot het zaligmakend geloof, als tot de inrichting van een Gode welgevallig leven noodig is waartoe dan iets verder ook "de Reformatie en de Regeering der kerk, de inrichting van den Godsdienst enz." worden gerekend te behooren.

"De ware kerk" spraken de mannen van Bern in 1528 "wier eenig hoofd Christus is, ontstaat uit en blijft bij het Woord Gods, zonder naar de stem van een ander te hooren."

"Deze kerk geeft geene wetten naast het Woord Gods. Daarom zijn wij alleen dan tot gehoorzaamheid aan menschelijke inzettingen, die verordeningen der kerk worden genoemd, verbonden, als zij met Gods woord overeenstemmen."⁽¹⁷⁾ Ja zelfs wordt bij monde van *Myconius* aan ieder, die van dit beginsel afwijkt, het recht betwist zich een Christen te noemen. "Slechts hij is een Christen, die den stempel draagt, waarmede Christus zijne vrienden aanwijst: onderhoud mijne geboden. Wie menschelijke verordeningen voor-

⁽¹⁷⁾ Berthold Haller in: „Leben der Väter und Begründer der Reformierte Kirche," Eingeleitet von Dr. K. R. Hagenbach, IX bladz. 100. Elberfeld, 1861.